

Το ποιητικό αίτιο

Το ποιητικό αίτιο

Ποιητικό αίτιο ονομάζεται το πρόσωπο ή το πράγμα από το οποίο προέρχεται η ενέργεια που δέχεται το υποκείμενο ενός παθητικού ρήματος.

Εκφορά του ποιητικού αιτίου

Ποιητικό αίτιο ονομάζεται το πρόσωπο ή το πράγμα από το οποίο προέρχεται η ενέργεια που δέχεται το υποκείμενο ενός παθητικού ρήματος.

Το ποιητικό αίτιο εκφέρεται:

- **Εμπρόθετα:**

με την πρόθεση **ὑπό + γενική,**

π.χ. Κέφαλος ἐπέισθη **ὑπὸ Περικλέους.** (= Ο Κέφαλος πείστηκε **από τον Περικλή.**)

και σπανιότερα με τις προθέσεις:

ἀπό, ἐκ, πρός, παρὰ + γενική,

π.χ. Τὰ δῶρα πέμπεται **παρὰ τοῦ βασιλεύοντος.** (= Τα δώρα έχουν σταλεί **από το βασιλιά.**)

- **Με δοτική προσωπική του ενεργούντος προσώπου** (δοτική ονόματος ή αντωνυμίας),

π.χ. Οὐδὲν ἡμάρτηταί **μοι.** (= Κανένα αδίκημα **δεν έχω** διαπράξει.)

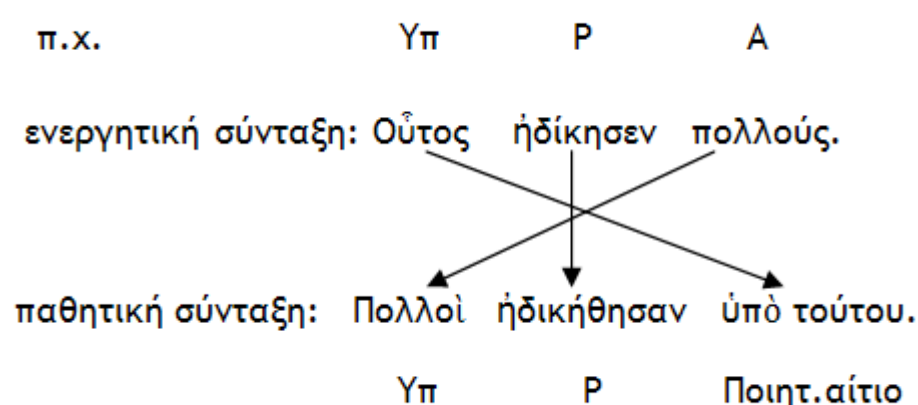
Μετατροπή της ενεργητικής σύνταξης σε παθητική και αντιστρόφως

1. Μετατροπή της ενεργητικής σύνταξης σε παθητική

Κατά τη μετατροπή της ενεργητικής σύνταξης σε παθητική γίνονται οι ακόλουθες μεταβολές:

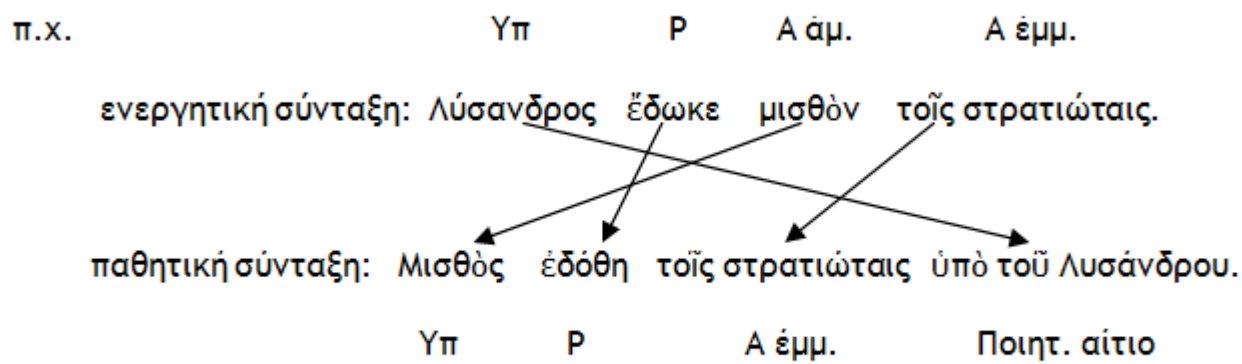
α. Όταν το ρήμα είναι μονόπτωτο:

- το ενεργητικό ρήμα τρέπεται σε παθητικό
- το υποκείμενο του ενεργητικού ρήματος γίνεται ποιητικό αίτιο
- το αντικείμενο του ενεργητικού ρήματος γίνεται υποκείμενο του παθητικού.

β. Όταν το ρήμα είναι δίπτωτο:

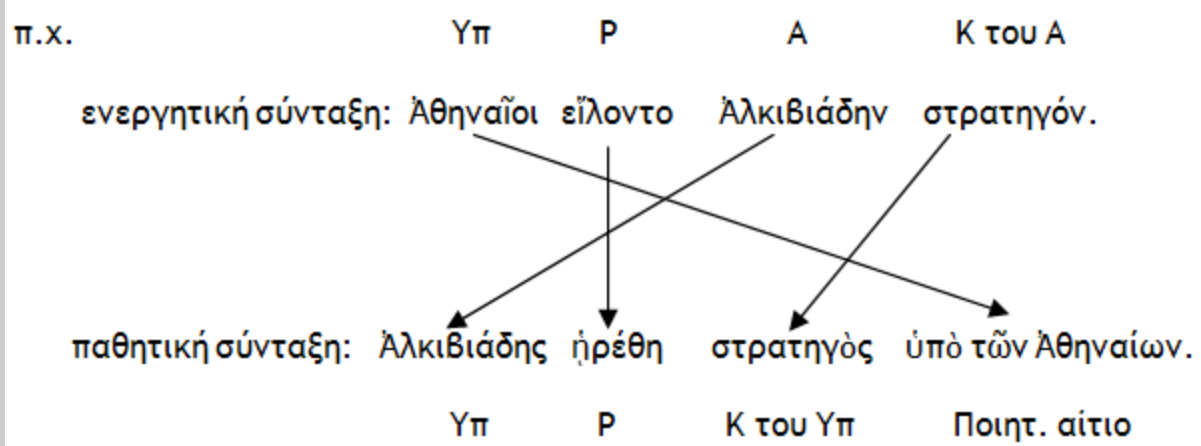
- το ενεργητικό ρήμα τρέπεται σε παθητικό
- το υποκείμενο του ενεργητικού ρήματος γίνεται ποιητικό αίτιο
- το άμεσο αντικείμενο του ενεργητικού ρήματος γίνεται υποκείμενο του παθητικού
- το έμμεσο αντικείμενο του ενεργητικού ρήματος δεν μεταβάλλεται και παραμένει ως αντικείμενο του παθητικού.

Παρατήρηση:

Όταν το ρήμα είναι δίπτωτο με δύο αιτιατικές, η μία αντικείμενο και η άλλη κατηγορούμενο του αντικειμένου, τότε:

- i. το ενεργητικό ρήμα τρέπεται σε παθητικό
- ii. το υποκείμενο του ενεργητικού ρήματος γίνεται ποιητικό αίτιο
- iii. το αντικείμενο του ενεργητικού ρήματος γίνεται υποκείμενο του παθητικού
- iv. το κατηγορούμενο του αντικειμένου γίνεται κατηγορούμενο του υποκειμένου.

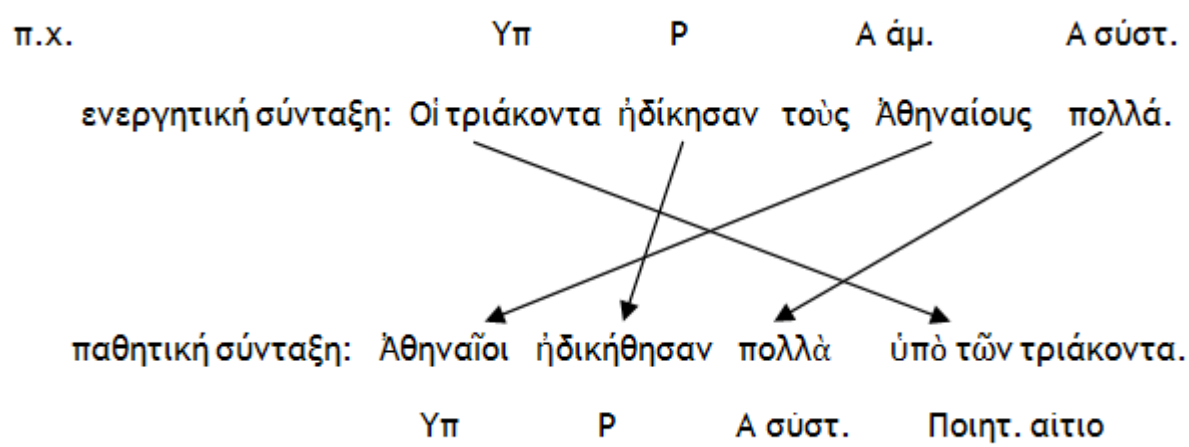

γ. Όταν το ρήμα συντάσσεται με σύστοιχο αντικείμενο:

- το σύστοιχο αντικείμενο ενός μονόπτωτου ρήματος τρέπεται σε σύστοιχο υποκείμενο:

π.χ. γράφω γραφήν → ἡ γραφή γράφεται ὑπ' ἐμοῦ

- ενώ, το σύστοιχο αντικείμενο ενός δίπτωτου ρήματος δεν μεταβάλλεται, παραμένει σύστοιχο αντικείμενο του παθητικού

Παρατηρήσεις:

α) Όταν το ρήμα έχει τη σημασία του αἰτῶ (= ζητώ), υποκείμενο του παθητικού ρήματος γίνεται το έμμεσο αντικείμενο:

π.χ.

Ἡριππίδας αἰτεῖ τόν Άγησίλαον ὀπλίτας. → Ὀπλίται αἰτοῦνται τόν Άγησίλαον ὑπό τοῦ Ἡριππίδου.

β) Στην περίπτωση των ρημάτων ἀποκόπτω τινός τι, ἀποτέμνω τινός τι, ἐκκόπτω τινός τι, ἐπιτάσσω τινί τι και ἐπιτρέπω τινί τι, υποκείμενο του παθητικού ρήματος γίνεται το αντικείμενο σε γενική ή δοτική (έμμεσο):

π.χ.

Ἐπέτρεψαν τοῖς ἑννέα ἄρχουσι τὴν φυλακὴν. → Οἱ ἑννέα ἄρχοντες ἐπιτετραμμένοι ἦσαν τὴν φυλακὴν.

2. Μετατροπὴ τῆς παθητικῆς σύνταξης σε ενεργητικὴ

Κατὰ τὴ μετατροπὴ τῆς παθητικῆς σύνταξης σε ενεργητικὴ γίνονται ἀντίστροφα οἱ μεταβολές:

π.χ.

- i. παθητικὴ σύνταξη: Πολλοὶ ἠδίκηθησαν ὑπὸ τούτου.
ενεργητικὴ σύνταξη: Οὗτος ἠδίκησεν πολλούς.
- ii. παθητικὴ σύνταξη: Μισθὸς ἐδόθη τοῖς στρατιώταις ὑπὸ τοῦ Λυσάνδρου.
ενεργητικὴ σύνταξη: Λύσανδρος ἔδωκε μισθὸν τοῖς στρατιώταις.
- iii. παθητικὴ σύνταξη: Ἀλκιβιάδης ἠρέθη στρατηγὸς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων.
ενεργητικὴ σύνταξη: Ἀθηναῖοι εἵλοντο Ἀλκιβιάδην στρατηγόν.
- iv. παθητικὴ σύνταξη: Ἀθηναῖοι ἠδίκηθησαν πολλὰ ὑπὸ τῶν τριάκοντα.
ενεργητικὴ σύνταξη: Οἱ τριάκοντα ἠδίκησαν τοὺς Ἀθηναίους πολλὰ.

Παρατηρήσεις

Μερικὰ ενεργητικὰ ρήματα ἔχουν ὡς παθητικὸ ἓνα ἄλλο ρῆμα ενεργητικῆς ἢ μέσης φωνῆς ἢ μια περίφραση που ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ ρήματα ἔχω, γίγνομαι, λαμβάνω κ.ά. καὶ ἓνα ὄνομα ομόρριζο ἢ συνώνυμο τοῦ ενεργητικοῦ ρήματος:

αἶρω τι / τινὰ (= συλλαμβάνω, κυριεύω)	ἀλίσκομαι ὑπὸ τινος (= συλλαμβάνομαι, κυριεύομαι)
[ἀλλά καί:] αἶροῦμαι τινὰ (= ἐκλέγω)	αἶροῦμαι ὑπὸ τινος (= ἐκλέγομαι)
ἀποκτείνω τινὰ (= σκοτώνω)	ἀποθνήσκω ὑπὸ τινος (= σκοτώνομαι)
δίκην λαμβάνω παρά τινος (= τιμωρῶ)	δίκην δίδωμί τινι (= τιμωροῦμαι)
διώκω τινὰ (= κατηγορῶ, εξορίζω κάποιον)	φεύγω ὑπὸ τινος (= κατηγοροῦμαι, εξορίζομαι)
ἐκβάλλω τινὰ (= εξορίζω)	ἐκπίπτω ὑπὸ τινος (= εξορίζομαι)
εὖ ποιῶ / δρῶ τινὰ (= ευεργετῶ)	εὖ πάσχω ὑπὸ τινος (= ευεργετούμαι)
ζημιῶ τινὰ (= ζημιώνω, τιμωρῶ)	ζημιοῦμαι / ζημίαν λαμβάνω παρά τινος (= ζημιώνομαι, τιμωροῦμαι)
κακῶς λέγω τινὰ (= κακολογῶ)	κακῶς ἀκούω ὑπὸ τινος (= κακολογούμαι)
μισῶ τινὰ (= μισῶ)	μισοῦμαι / μισητὸς γίγνομαι / μῖσος ἔχω πρὸς τινος (= μισοῦμαι) κ.ά.

Περιφραστικὰ σχηματίζουν συνήθως τὸν παθητικὸ τους τύπο τὰ αποθετικὰ ρήματα, αὐτὰ δηλαδή που ἔχουν μόνο μέση φωνή:

αἰδοῦμαι τινὰ (= σέβομαι, ντρέπομαι κάποιον)	αἰδοῦς τυγχάνω ὑπὸ τινος (= με σέβεται, με ντρέπεται κάποιος)
αἰτιῶμαι τινὰ (= κατηγορῶ κάποιον)	αἰτίαν ἔχω / αἰτίαν λαμβάνω / ἐν αἰτία εἰμι ὑπὸ τινος (= κατηγοροῦμαι)
ἐπιμελοῦμαι τινος (= φροντίζω κάποιον)	ἐπιμελείας τυγχάνω ὑπὸ τινος (= με φροντίζει κάποιος)